

Хвалі скрыюць усё?

ЛЕТНЮЮ практыку мы, студэнты геафака, праходзілі ў Валожынскім раёне на геастанцыі «Заходняя Бярэзіна». Набывалі практычныя веды па гідралогіі, геамарфалогіі, ландшафтазнаўству. Зразумела, пасля заняткаў заставалася ня мала вольнага часу. Мы вырашылі яго прысвяціць карыснай справе — ахове прыроды. Тым больш, што сярод нас было шмат членаў дружны аховы прыроды, што ўжо год дзейнічае на факультэце.

Са свайго невялікага вопыту мы паспелі зрабіць сумны вывад — сёння яшчэ шмат людзей, чые адносіны да прыроды без перабольшання можна назваць жорсткімі і карыслівымі. Не быў у гэтым сэнсе выключэннем і Валожынскі раён. Тут мы затрымлівалі аўтамагараў, што прама на беразе Бярэзіны мылі машыны, забруджваючы ваду. Дарослым людзям даводзілася тлумачыць элементарныя рэчы...

Неаднойчы сустракаліся і з браканьерамі. Усе знойдзеныя сеці мы канфіскоўвалі і прыносілі на базу. Нярэдка, як гэта ні парадасальна, гэтыя «здабыткі» без усялякага сораму нас прасілі аддаць ім работнікі базы, а часам нават і нашы выкладчыкі. Некаторыя з іх абураліся: «Якое вы маеце права забіраць у вяскоўцаў сеці?» Дацэнт В. Р. Сінякова нават загадала, каб мы нікога не затрымлівалі, а проста гаварылі парушальнікам, каб яны больш гэтак не рабілі.

Але ж гэта наіўна! Мы на практыцы зведалі браканьерскі нораў і пераканаліся, што не тое што словы, штрафы і агалоскі

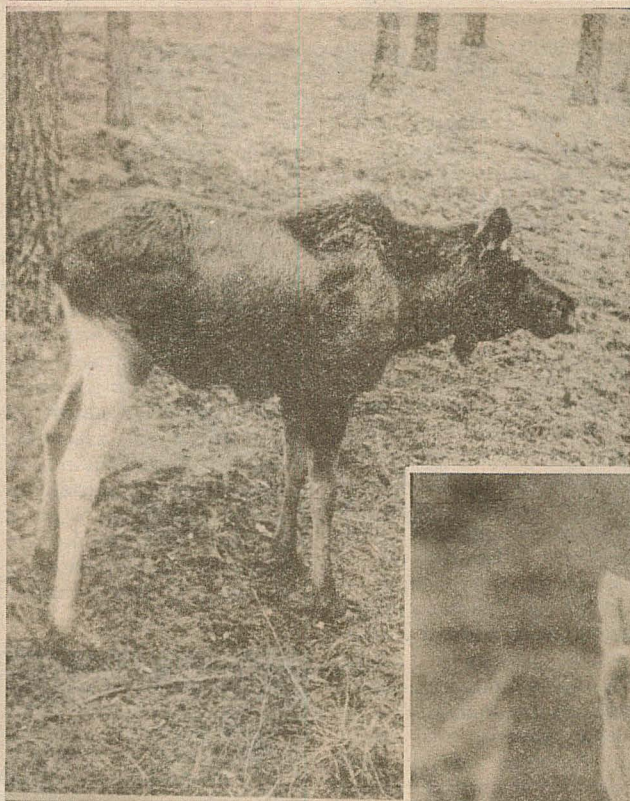
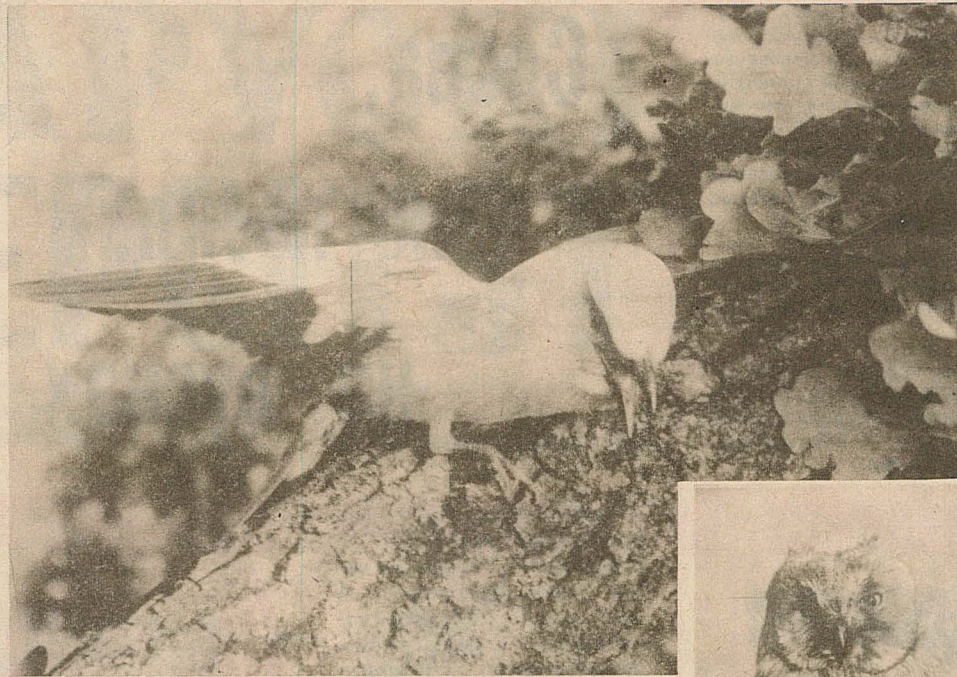
не дапамагаюць іх «правыхаванню».

Непадалёк ад нашай станцыі знаходзілася ферма калгаса «Перамога». Дык вось аднойчы каля невялічкага хлеўчыка ў скрынях мы знайшлі здохлых кабанчыкаў. Па словах мясцовых жыхароў, іх звычайна скідаюць у раку. Сапраўды, чаго доўга думаць? Рака ж, — вунь яна, у трыццаці метрах ад хлеўчыка. Кідай, — хвалі схаваюць усё.

Ад невялікага жывёлагадоўчага комплексу таго ж калгаса жыжка цякае ў забалочаную нізінку для адстойвання. Але, гэта бачна і неспецыялісту, прама з нізіны ідзе канава, па якой, асабліва ў дажджлівыя дні, атручаныя сцёкі трапляюць у раку. Калі мы паведамілі аб гэтым нашаму выкладчыку, прафесару Віктару Нікіфаравічу Кісялёву, ён сказаў: «Няхай ферма скідае ў раку што хоча. А нам галоўнае — не сварыцца са старшынёй, бо наша база знаходзіцца на яго тэрыторыі». І гэтыя словы мы пачулі ад чалавека, які ўсур'ез займаецца ў сваёй навукавай дзейнасці пытаннямі аховы прыроды!

Сумныя ўражання засталіся ад гэтай практыкі. Дзеянні нашай дружныны ў большасці мясцовых жыхароў і некаторых выкладчыкаў не знаходзілі падтрымкі, наадварот, выклікалі недавер, незадаволенасць. Быццам мы рабілі нешта супрацьпраўнае.

На словах мы ўсе разумеем, што настаў час сур'езна ахоўваць прыроду. Але на справе мала хто з нас здольны дзеяннем абараніць яе. Але ж без канкрэтных спраў у абарону кожнага кутка прырода так і застанеца

бездапаможнай і сіратлівай. І ніхто потым не зможа вярнуць ёй былое багацце і прыгажосць.

Ю. ЖАРКО,
камандзір дружныны
аховы прыроды
геаграфічнага
факультэта.

НА ЗДЫМКАХ: сіваграк; лясны велікан; вўшастая сава; казуля.

Фота М. ЧЭРКАСА.

Думкі ўслых

НЕ ШУКАЙЦЕ КРАЙНЯГА

Што можа быць больш жахлівым, чым гібель людзей у мірны час?

...20 красавіка 1988 года ў пакоі адміністрацыйнага будынку па завулку Аўтадораўскаму быў знойдзены труп работніцы гэтай установы Р. І. Мажэйка з адзнакамі гвалтоўнай смерці. Праведзенымі аператыўна-следчымі мерапрыемствамі ўстаноўлена, што забойства здзейсніў яе муж А. С. Мажэйка, які потым скончыў жыццё самагубствам.

Доўга шукаць сапраўднага віноўніка не давалася. Матэрыяламі следства ўстаноўлена, што Мажэйка сістэматычна п'янстваваў, учыняў сваркі з жонкай.

Толькі за мінулы год у Маскоўскім раёне работнікі міліцыі зрабілі больш за тысячы выездаў для разбору сямейна-бытавых канфліктаў. Складзена 250 актаў, 180 пратаколаў за дробнае хуліганства, па якіх вінаватыя прыцягнуты да адказнасці. Каля 200 сямейных канфліктаў вырашаны вусным разборм.

Удумайцеся ў гэтыя лічбы: за імі праца дзесяткаў супрацоўнікаў міліцыі, якія павінны займацца папярэджаннем і раскрыццём злачынстваў. Дзе гарантыя таго, што ў час выезду на сямейны скандал дзяжурнай аўтамашыны не адбудзецца цяжкае злачынства ў іншым месцы?

Пакуль з правапарушэннямі ў быццэ змагаецца адна міліцыя. На жаль, на прадрпрыемствах, ва ўстановах недастаткова эфектыўна рэагуюць на паведамленні міліцыі. Ды і суседзі па лесвічнай пляцоўцы хіба не ведаюць, калі ў суседняй кватэры сварка? Чаму работнікаў міліцыі робяць вінаватымі амаль у кожнай негатыўнай сацыяльнай з'яве? Муж пасварыўся з жонкай — куды ж міліцыя глядзіць? У грамадскім транспарце хуліганяць падлеткі — дзе ж міліцыя? Чаму пачала знікаць старая неаблагоджанае традыцыя — агульнымі намаганнямі змагацца з хуліганамі, сілай грамадскага ўздзеяння вырашаць на месцы ўзнікшыя канфлікты? Малую бяду, не чакаючы, пакуль яна ператворыцца ў сілу, што знішчае жыццё, можна развеці і рукамі грамадскасці.

В. АЎСЯННІКАЎ,
намеснік начальніка
Маскоўскага РАУС
г. Мінска;
С. КУНЦКІ,
старшы інструктар паліт-
аддзела УУС Мінгар-
выканкома.

Розныя думкі, розныя меркаванні, а экзамен ідзе. Як канчаткова вырашыцца пытанне з яго правядзеннем? Пачакаем звестак з Дзяржаўнага камітэта па народнай адукацыі.

Д. МАЛІНОЎСКІ.

На ростанях

Спрэчны экзамен

СТАРАДАЎНІ студэнці анекдот сцвярджае, што для студэнтаў нечаканых экзаменаў не існуе. Варта толькі папярэдзіць хаця б за ноч да пачатку іспыту, і патэнцыяльны студэнт вывучыць нават кітайскую мову. І ўсё ж экзамен па марксізму-ленінізму зваліўся на сёлетніх пяцікурснікаў, як снег на галаву. Хто б мог падумаць, што дзевяццацца зноў вяртацца да прайдзеных раней курсаў гісторыі КПСС і палітэканоміі, філасофіі і навуковага камунізму? Зрэшты, і часу на роздум было крыху больш, чым у тым жа анекдодзе.

Студэнты геафака выходзілі з аўдыторыі задаволеныя: экзамен здадзены. Праўда, асаблівай радасці перамогі не адчувалася. Ала Хурс: «Шчыра кажучы, ахвоты здаваць экзамен ў мяне не было. Вось і паўтарыла толькі тое, што калісьці вывучыла на малодшых курсах, абмежавалася канстатацыйнай падручніка. Перавярнуць матэрыялы друку па чатырох прадметах за адведзены тэрмін немагчыма. Ды і не ўсе публікацыі ў перыёдыцы — ісціна ў апошняй інстанцыі. Пры сённяшнім плюралізме думак выпрацаваць адзіна правільны

пункт гледжання немагчыма. Нават самім грамадазнаўцам, палітэканомам і філосафам цяжка, не тое, што нам. Вось калі б вучэбны дапаможнік быў адмыслова, прынамсі, ведалі б, чаго ад нас патрабуюць. І наогул, навошта гэты экзамен? Па сутнасці ён фармальны».

З меркаваннем Алы згодны амаль усе яе аднакурснікі. А вось выкладчыкі выказвалі свой пункт гледжання не так адназначна.

Пётр Сяргеевіч Ляшчанка, старшыня экзаменацыйнай камісіі, дацэнт кафедры палітэканоміі:

«Экзамен па грамадскіх навуках патрэбны. Кожны студэнт павінен мець не павярхоўнае ўяўленне аб грамадска-палітычных працэсах, а свой погляд, сваю пазіцыю. Што ж датычыць падручніка, то я супраць падрыхтоўкі толькі па ім. Падручнік разлічаны на студэнта ніжэй сярэдніх здольнасцей».

Уладзімір Ільч Максі, дацэнт кафедры палітэканоміі прыродазнаўчых факультэтаў: «Падтрымайма пункт гледжання студэнтаў. Нельга, не патрэбна цяпер уводзіць экзамен па марксізму-ленінізму. Спачатку неаб-

ходна нам, грамадазнаўцам, палітэканомам і філосафам, канчаткова разабрацца ва ўсіх пазітыўных і негатыўных з'явах, што мелі месца ў нашым грамадстве, каб не рабіць новую пераацэнку каштоўнасцей праз некалькі год».

Слова, як песня, на вуснах

Бывае так, што ява аказваецца ярчэйшай за спадзяванні. Шкада, не часта такое здараецца. А мне пашчасціла прысутнічаць на тэатралізаваным прадстаўленні «Летуценніка», якое адбылася ў мінулы пятніцу ў Палацы культуры Белсаўпрофа. Раней чула, што існуе на філалагічным факультэце тэатральная студыя. Збіралася ўважліва прагледзець праграму, адабраць лепшае, дадаць некалькі эпітэтаў і ўзнёслых фраз і прапанаваць чытачам.

кіраўнік студыі не пакідае яе, жыве з «Летуценнікам» поруч, уносіць у яго лірычны струмень. Гэта Маргарыта Барысаўна Яфімава, дацэнт кафедры беларускай літаратуры. Удзельнікі «Летуценніка» з цёплывай і павагай адносяцца да яе, называюць «нашай натхняльніцай». У гэтых словах перабольшання няма. І калі М. Б. Яфімава — рэжысёр, то памочнікам сваім называе яна студэнта Валодзю

Куліковіча. Няма, напрыклад, касцюмаў, Валодзя абавязкова знойдзе іх. Адкуль і як — невядома. А які музыка! Усе ў студыі лічаць: нарадзіўся з гармонікам.

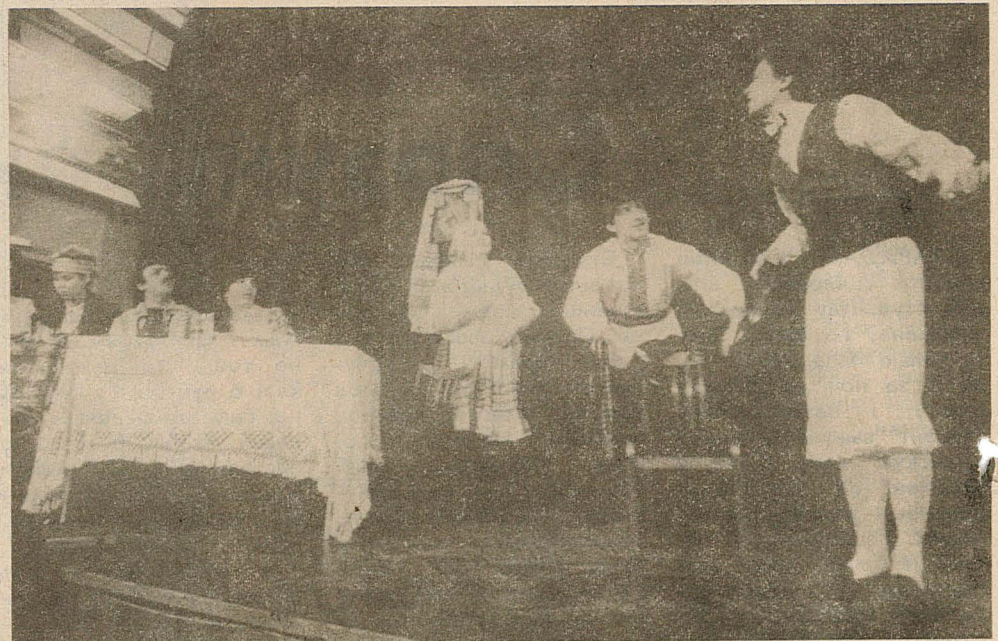
Паназірайце за «Летуценнікам» — вы адчуеце тонкую беларускую інтэлігентнасць яго ўдзельнікаў. Музіца, гэта абумовіла атмасферу студыі: па-сапраўднаму творчую, дзе робяцца адкрыцці, дзе існуе пошук.

Ад душы хацелася б, каб не згубіў ніколі «Летуценнік» назіраныя скарбы, каб дбайна захоўваў іх, перадаючы з рук у рукі.

Л. НАВИЦКАЯ,
студэнтка факультэта
журналістыкі.

НА ЗДЫМКАХ: у час выступлення «Летуценніка».

Фота С. ГРЫЦА.

ШТО ЗРОБІШ, калі страцілі беларусы родную мову? Аднаго задавальняе хоць на паперы быць беларускамоўным. Другі шукае апраўданне ў тым, што «па-чалавечы» яна ніколі не жыла: і пры панах — «мужыцкая», і цяпер — «вясковая». Трэці... Адмаўляецца ад пераканання, што мова народу не патрэбна. Ён імкнецца да кожнай магчымасці бачыць яе не стужкай, скамечанай гарадской гаворкай былога вяскоўца, не сарамлівай крынічкай трапных выказаў у брудным моры памылак, а гучнай, багатай, прыгожай.

«Навошта географу мова?» — не разумее аўтар аднаго з лістоў у рэдакцыю «Беларускага ўніверсітэта». Што ж, мне пашчасціла знайсці зацікаўленых людзей і на тым жа геафаку.

Пачынаючы з мінулага года, на першым курсе тут (як, дарэчы, і на іншых факультэтах) вивучаюць родную мову. На другім цяперашні першаккурснікі будуць авалодваць беларускай літаратурай, на трэцім — слухаць лекцыі па геаграфіі БССР на беларускай мове.

Пачатковы мерыдыян

— Амаль усе мы паедзем працаваць у вясковыя школы, а гэта значыць, будзем выкладаць геаграфію на беларускай мове. Вымаўленне, выказванні, тэрміналогія... А дзе вучыцца? — адказала Іна Альшэўская пытаннем на пытанне «Ці патрэбна вивучаць беларускую мову?»

— Лічу, што веданне роднай мовы спатрэбіцца нам у жыцці. На крайні выпадак, не пашкодзіць, — як дапаўненне прагучалі словы Алены Носавай.

Два меркаванні. Голас групы. Магчыма, усяго курса. ...У той дзень заняткі па беларускай мове стаялі першай парай. І хоць пачыналіся яны рана, аўдыторыя хутка напаўнялася.

— І ў вас няма тых, хто прагульвае? — маё здзіўленне знікла, як толькі прагучаў званок і пачаліся заняткі. Было падарожжа па краіне (студэнты ж — географы), у час якога ўсе размаўлялі па-беларуску. І мяне ўзяла заздрасць. Я зразумела тых, хто не лянуецца ўставаць рана, каб паспець на заняткі, хто не прыносіць іх у ахвяру сваім асабістым справам.

— Так, у нас цікава, — гаворыць Валянціна Піліпаўна Трайкоўская, кандыдат філалагічных навук, выкладчыца беларускай мовы на геафаку. — Імкнёмся разнастаіць заняткі. Будучыя географы павінны ведаць перш-наперш краіну, а не вивучаць аднастайнае, надакучлівае аканне, яканне. З гэтай мэтай мы і абмяркоўваем тэмы горада, вобласці, рэспублікі, іх клімату, прыроды, выкапняў, геаграфічнага становішча. Гэта пашырае круггляд, робіць географу мовазнаўцамі, сапраўды адукаванымі людзьмі.

А як уразілі дзяўчат і хлопцаў запісы дыялектаў нашай Беларусі. Часам столькі незвычайнага і смешнага было ў гаворках — для адных, роднага, зразумелага — для другіх. А размовы аб разнастайнасці тлумачэнняў з'яў прыроды? Нават звычайныя дождж і сонца вызначаліся вельмі ж неаднолькавымі характарыстыкамі: «сіročыя слэзы», «грыбны дождж», «божы» і «цыганскі».

— Навучэнцы нашы, — працягвае Валянціна Піліпаўна, — з розным веданнем беларускай мовы, з розным вымаўленнем. Але лічу, што дзяліць іх на групы вивучэння немэтазгодна. У гурце слабейшы вучыцца ў мацнейшага ў працэсе зносін, жывой размовы. Галоўнае — імкненне, ахвота. А гэтага ім не займаць.

— Таму што першы курс? Яшчэ не абцерліся, не прызвычаліся...

— Магчыма, і так. Нават, дакладна так. На курсе трэцім яны б ўжо не цягнуліся да заняткаў, а цяпер... Усё новае — цікава.

І ўсё ж да пятага курса многае забудзецца, калі няма практыкі. Падмогай у гэтай справе мог бы стаць факультатыву для паўтарэння, замацавання ведаў перад жыццёвым стартадам. Хто хоча, каму патрэбна, — наведвай, самападрыхтоўвайся.

— Слушная прапанова. Гэта было б вельмі дарэчы. А то неяк не па сабе робіцца, калі прысутнічаеш на «адкрытым» уроку ў вясковай школе і чуеш дылетанцкія спробы выказацца на беларускай мове.

Але калі б самі выкладчыкі чыталі курсы лекцый на беларускай мове, факультатыву быў бы непатрэбны. Дарэчы, І. П. Галай, дацэнт, кандыдат геаграфічных навук, аўтар «Геаграфічнага слоўніка для школьнікаў», запэўнівае, што, калі толькі дазваляць, ён пераклаў бы з рускай мовы на беларускую ўсе неабходныя падручнікі. Ды гэта — перспектыва.

...А заняткі працягваюцца. Гучыць голас выкладчыка. Спачатку нясмелы, а потым, набіраючы моц, — студэнта. Пачалася размова на геаграфічную тэму. Так што паняцці «геафак» і «беларуская мова», аказваецца, звязаны паміж сабой, неабходны адзін аднаму. Як хочацца верыць, што гэта не толькі даніна часу.

Л. ПРАУЛОЦКАЯ,
студэнтка факультэта
журналістыкі.

